

інструментом впливу на дітей. Саме тому основними вимогами до мови вчителя є не лише логічність викладу, правильність з точки зору фонетики і граматики, але й педагогічна культура, яка виражається у його мовній культурі.

1. Кан-Калик В.А. Основы профессионально-педагогического общения. – М., 1992.

2. Кемпінські А. Психологія неврозів. – Варшава, 2000.

3. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основы психології і педагогіки. – К.: Академвидав, 2005.

4. Сухомлинський В.О. Роль переконань у формуванні духовного обличчя особистості // Сухомлинський В.О. Вибрані твори. У 5-ти т. – Т.2.

5. Глумачний словник української мови./ Укладачі Ковальова Т., Коврига Л. – Харків: Синтаксис, 2002.

1.

The question of language culture of teacher is considered as one of constituents of pedagogical culture. Pedagogical communicative descriptions that is presented in modern психолого-педагогічній science are certain. The components of speech (communicative) activity of teacher are analysed.

Key words: *pedagogical communication, communicativeness, functions of language, language capabilities.*

УДК 811.161.2

Ольга Петроє (Київ)

УКРАЇНСЬКА МОВА, РІДНЕ СЛОВО В ЕТНОСТРУКТУРНОМУ ВИМІРІ

Розглядається функціонування української мови на теренах Центральної, Західної та Східної України. Обстоюється думка про те, що українська етнічна нація покликана виконувати важливу державницьку функцію – бути генератором державотворення та основним носієм державної мови.

Ключові слова: *етнонація, етнонаціональна структура суспільства, репрезентативне дослідження громадської думки, державна мова.*

Згідно з офіційними даними (всеукраїнський перепис населення 2001 р.) загальну чисельність населення на території України (47,7 млн.) складають представники понад 130 етносів. Системоутворюючим елементом етнонаціональної структури українського суспільства є українська етнонація (понад 37,5 млн). Перепис 2001 р. ще раз підтвердив, що українці кількісно переважають в усіх регіонах держави за винятком Автономної Республіки Крим, складаючи в цілому 77,8% населення

України. Це досить високий показник етнічної однорідності й водночас вагомий аргумент для віднесення України до держав з поліетнічним складом населення, а не до типових поліетнічних країн, в яких, як приміром в Росії, структурними одиницями є цілісні автохтонні етноси, конституйовані у формі національної державності в складі Російської Федерації [1, 142-150].

Слугуючи демографічною та етнічною основою сучасного українського суспільства, українська етнічна нація виконує важливі державницькі функції: вона є основним генератором державотворення та основним носієм державної мови.

Українська мова – невід’ємний державницький атрибут, ознака державної єдності України. Разом з тим, як суспільний, так і побутовий престиж української мови на сьогодні ще не є адекватним її виражальним можливостям та високому рівню розвитку. Реальну етномовну ситуацію в Україні відбивають результати перепису населення 2001 р., згідно з яким лише для 85,2% громадян, що усвідомлюють себе представниками українського етносу, рідною є українська мова, для решти 14,8% – російська. Для порівняння, 95,9% етнічних росіян в Україні визнають рідною мовою російську, і 3,9% – українську [2].

У цьому контексті неможливо не згадати слова пісні-маршу «Рідне слово» (1869) Сидора Воробкевича, що сьогодні звучать так актуально:

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має

За даними репрезентативного дослідження (+–2,2%) громадської думки, яке в період з 12 по 22 серпня 2011 року провела компанія Research & Branding Group, практично для половини населення України (47%) основною мовою спілкування у сім’ї є українська мова. В той час, як російською мовою в сім’ї спілкуються 37%, і ще однаковою мірою російською та українською – 15% населення країни [3].

Відповідно до результатів цього ж опитування, у регіональному розрізі більшість мешканців Західної України (95%) і дві третини – Центральної України (60%) спілкуються вдома українською мовою, тоді як російською мовою – більше двох третин мешканців Південного Сходу країни (66%).

На роботі та за місцем навчання переважно українською мовою спілкуються 45%, російською мовою – 35% населення України. Двомовними є 18% опитаних респондентів. У регіональному розрізі, на роботі і навчанні українською мовою спілкується переважна більшість мешканців Західної України (93%) і більше половини населення Центральної

України (54%). Тоді як у Південно-Східній Україні частіше спілкуються російською мовою (63%)

Розділилися думки українців щодо статусу державної мови. Зокрема, за даними соціального моніторингу українського суспільства 2010 року, за надання російській мові статусу офіційної висловилися 43,3 % опитаних, проти – 39,6%, інші 17 % – не визначились [4].

У регіональному розрізі число прихильників єдиної державної мови (української) переважає на Заході (88%) і в Центрі (65%) країни, а прихильники двомовності представляють переважно Південний Схід України (76%) [3].

Державність української мови є гарантією збереження національної ідентичності українського етносу, головним стимулом консолідації українського суспільства і формування сучасної української політичної нації. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору. І особлива відповідальність у цих стратегічно важливих для розвитку українського суспільства питаннях лягає насамперед на етнічних українців, до яких застерезливо писав Сидір Воробкевич:

Мово рідна, слово рідне,
Хто ся вас стидає,
Хто горнеться до чужого,
Того Бог карає

1. Трощинський В.П. Етнонаціональна структура суспільства // Соціальний розвиток / В.Трощинський, О.Петроє, І.Горгес. – К.: НАДУ, 2008. – 192 с.

2. Про сучасний стан і напрями розвитку мовної політики в Україні// Нова Україна [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://new-ukraine.org.ua/news/529/>

3. Языковая ситуация в Украине [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rb.com.ua/rus/projects/omnibus/7859/>

4. Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / За ред. В.Ворони, М.Шульги. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2010. – 636 с.

УДК 811.161.2

Марія Проць (Дрогобич)

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ЛІНІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті звертається увага учителів початкових класів на необхідність реалізації соціокультурної лінії з метою виховання національно свідомої, духовно багатої мовної особистості в незалежній українській державі, а також рекомендуються методи, прийоми і засоби навчання української мови.